

BOJ DIVIZE A PLUKU V OBKLÍČENÍ

Rozvinutí soudobých operací a boje na široké frontě a do velké hloubky, jejich dynamický průběh spojený s rychlými a náhlými změnami situace vedou k tomu, že za určitých okolností se mohou různě silná uskupení našich vojsk dostat do obklíčení. K obklíčení motostřeleckých a tankových divizí (pluků) může docházet zejména v průběhu vedení obranné operace, kdy útočící vojska nepřítele proniknou do jejich boků a týlu a ovládnou odchodové cesty. Divize, případně jen některé její útvary a jednotky, se však mohou dostat do obklíčení i za jiných okolností, např. při hlubokém vniknutí do sestavy nepřítele nebo při odchodu.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že boj v obklíčení je bojem velmi těžkým a složitým. Obklíčená vojska jej zpravidla vedla za situace, kdy byla značně oslabena a vyčerpána předchozími boji a neměla centralizované velení ani spojení s nadřazenými stupni. Nepříznivě působil i nedostatek munice a ostatního materiálu potřebného pro boj.

I když v obklíčení výrazně vzrůstá hrozba zničení nebo zajetí obklíčených vojsk, nelze jej ztotožňovat s porážkou.

V soudobém boji může velmi často docházet k situacím, že na bocích nebo i za bojovou sestavou divize (pluku) zůstanou, případně tam proniknou, různě silná uskupení nepřátelských tankových a mechanizovaných vojsk. Takovou situaci však nelze nazývat obklíčením. Různé názky obklíčení lze považovat za průvodní jevy soudobého boje a budou vznikat jak v průběhu vedení obrany, tak i za odchodu nebo útoku. **Za skutečné obklíčení můžeme považovat jen takovou situaci divize (pluku) či jiného celku, při níž**

tankové a mechanizované útvary (jednotky) nepřítele, někdy i v součinnosti se vzdušnými výsadky, proniknou do jejich boků i týlu a ovládnou (přehradí) všechny odchodové cesty a vytvoří kolem ní souvislou obklíčovací frontu. Na vytvoření této fronty potřebuje nepřítele určitý čas, nejméně několik hodin. K obklíčení divize tedy **nedojde naráz a překvapivě.** Při pozorném sledování vývoje situace může velitel divize (pluku) včas zjistit záměry nepřítele a vykonat opatření, kterými může zabránit obklíčení nebo je alespoň oddálit.

Rozsah opatření velitele divize (pluku) při hrozícím obklíčení závisí především na síle a složení nepřítele, který proniká do boků a týlu bojové sestavy divize (pluku). Jeho pokusy o obklíčení divize či pluku, jsou-li včas zjištěny mohou být zmařeny aktivní činností tankových a motostřeleckých jednotek umístěných na bocích bojové sestavy, palbami dělostřelectva a činností záloh. **K zabránění obklíčení bude proto nutné neustále sledovat činnost těch sil nepřítele, které působí na bocích bojové sestavy a aktivně proti nim zasahovat.** K tomu je především zapotřebí zesílit vzdušný a pozemní průzkum, spolehlivě zabezpečit boky, mezery a týl. Další opatření k odvrácení obklíčení budou spočívat v:

- uskutečnění leteckých úderů, úderů bojových vrtulníků a raketového útvaru, paleb dělostřelectva a dalších prostředků na obcházejícího nepřítele,

- manévru některými silami a prostředky na ohrožené směry a podle potřeby i v nezbytném přeskupení bojové sestavy (k zesílení jednotek působících proti obcházejícímu nepříteli je nutné vy-

užívat i sil a prostředků, které jsou nejblíže a nejsou vázány bojem],

— provedení rozhodných protiztečí proti obcházejícímu nepříteli,

— organizaci nepřetržitého spojení a součinnosti s nadřízeným velitelem a se sousedy.

Jakmile bude z vývoje situace zřejmé, že divize (pluk) obklíčení nezabrání a nadřízený velitel nesouhlasí s jejím odchodem, musí úporně držet zaujatý prostor (pásmo, úsek) a postupně přejít k jeho kruhové obraně. Ve velitel divize (pluku) v průběhu boje neprodleš zahajuje **přípravu divize (pluku) k boji v obklíčení**. Tato příprava bude vykonávána ve složitě situaci a může zahrnovat:

— organizaci boje v obklíčení (tj. přijetí rozhodnutí pro boj v obklíčení, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítel, všestranného zabezpečení boje a velení, plánování boje v obklíčení],

— přípravu divize (pluku) k boji v obklíčení (bude zejména spočívat v doplnění divize raketami, municí, pohonnými hmotami a dalším materiálem nezbytným pro boj),

— zaujetí kruhové obrany, uspořádání bojové sestavy a palebného systému (k tomu je nutné včas obsadit a upevnit výhodné čáry i prostory na bocích a v hloubce bojové sestavy, údery letectva, bojových vrtulníků a palbami dělostřelectva ničit nepřítel, který se snaží sevřít obklíčovací frontu nebo rozdělit vojska divize, zabezpečit mezery mezi útvary a jednotkami palbou a zátarasy, vyčlenit zálohy, umístit je rozptýleně na několika místech a na tankových směrech zesílit protitankovou obranu; raketový útvar, dělostřelectvo, prostředky PVO, týlové jednotky a místa velení je potřebné přeskupit do takových prostorů, v nichž budou chráněny tankovými a motostřeleckými jednotkami; palebná postavení přitom volit tak, aby dělostřelecké jednotky mohly manévrovat a odrážet zteče nepřítel z jakéhokoli směru),

— ženijní budování kruhové obrany,

— organizaci a provádění politické práce,

— kontrolu pohotovosti obrany útvarů a jednotek k plnění bojových úkolů v obklíčení a podle situace i další opatření.

Rozhodnutí pro boj v obklíčení přijímá velitel divize (pluku) zpravidla podle mapy a pak je, v závislosti na situaci, upřesní v terénu. Bude zahrnovat obdobné otázky jako rozhodnutí pro obranu, je však

nutné, aby jeho obsah odpovídal specifikům boje v obklíčení (v řadě případů může jít o dílčí změny a upřesnění předchozího rozhodnutí).

Nepřítel při obklíčování divize (pluku) bude vždy usilovat o to, aby její útvary a jednotky zbavil volnosti manévru a postupně ji rozdělil na menší části a zničil. Při zaujímání **kruhové obrany** nesmí proto velitel divize (pluku) dovolit nahuštění obklíčených vojsk na malý prostor, zejména nesmí připustit jejich rozdělení na izolované části. Velikost prostoru, v němž se budou obklíčena vojska divize (pluku) bránit, by měla umožňovat dostatečné rozptýlení sil a prostředků z hlediska OPZH a přitom na obvodu kruhové obrany by mělo být dosaženo palebné síly postačující k odrážení ztečí nepřítel.

Divize, aby si zachovala určitou volnost manévru vojsky a taktickou součinnost mezi prvky bojové sestavy a přitom splnila požadavky na rozptýlení snižení jejich zranitelnosti nepřátelskými jadernými údery, je nutné při obklíčení (pokud je obklíčena jen samotná divize) udržet a bránit prostor kruhového nebo elipsovitého tvaru o rozměrech alespoň 15 až 25 krát 15 až 25 km. Délka obvodu kruhové obrany divize může tedy dosahovat 60 až 80 i více km.

Pokud by byl obklíčen samotný pluk, měl by bránit prostor zhruba 8 až 10 krát 5 až 10 km (aby si zachoval dostatečné rozptýlení jednotek, měl by bránit větší část svého obranného úseku). Vzniká tu však určitý rozpor. Délka obvodu kruhové obrany by v tomto případě mohla být kolem 36 až 40 km, a dosáhnout za této situace dostatečné hustoty paleb by bylo možné jen na některých úsecích. Kruhová obrana těchto rozměrů připadá tedy v úvahu v terénu, v němž je dostatek překážek, které ztěžují činnost nepřítel. Z hlediska dosažení potřebné hustoty paleb k odrážení ztečí nepřítel by odpovídala délka fronty kruhové obrany asi 10 až 15 km, ale to by znamenalo značné nahuštění sil pluku na malém prostoru. Přijatelné by to bylo jen v těch podmínkách, v nichž budou jednotky pluku dobře kryty, např. ve městě. Určitým kompromisem se jeví prostor o rozměrech asi 5 až 7 krát 5 až 7 km. Pokud se pluk bude bránit v sestavě divize, je zřejmé, že šířka jeho obranného úseku bude ve většině případů větší než 15 km, zatímco hloubka obranného úseku pluku může dosahovat jen 4 až 6 km (všechny údaje jsou jen orientační, jednoznačné normy nejsou a ani nemohou být bojovým řádem stanoveny).

Bojová sestava divize (pluku) k boji v obklíčení je vytvářena postupně a je především závislá na vývoji situace. Protože kruhová obrana vede ke značnému prodloužení délky fronty, bude bojová sestava zpravidla učenena do jednoho sledu. Síly a prostředky divize a pluků nesmí být rozmístovány rovnoměrně. Je třeba vidět, že ani nepřítel není schopen vytvořit na všech úsecích obklíčovací fronty výraznou převahu sil. Na některých úsecích bude poměr sil vyrovnán, nebo zde mohou působit i slabší síly nepřítele, jejichž úkolem bude jen blokování obklíčených vojsk.

K plnění úkolů, které jsou obvykle stanoveny druhému sledu (tj. k ničení nepřítele, který pronikl do obrany protiztečemi nebo palbou ze zaujatých čar, udržení prostorů v hloubce, případně i boj s nepřátelskými vzdušnými výsady) jsou vytvářeny silné zálohy, které je zapotřebí rozmístit tak, aby mohly zasahovat na neohroženější směry.

Tankový pluk motostřelecké divize nebo alespoň část jeho sil bude zpravidla vytvářet vševojskovou zálohu divize. Tankové prapory motostřeleckých pluků mohou tvořit vševojskové zálohy pluků, přičemž některé tankové roty (nebo jen čtyři) je možné přidělit motostřeleckým praporům k zesílení obrany.

Raketový útvar připravuje prostor bojového rozmístění tak, aby byl dostatečně chráněn motostřeleckými a tankovými jednotkami. Palebná postavení **dělostřeleckých jednotek** volně na tankových směrech a pečlivě je maskujeme. Dělostřelecké jednotky musí být připraveny k odrážení ztečí z různých směrů.

Hlavní úsilí **PVO divize** (pluku) je soustředěno na obranu bojových sestav útvarů (jednotek), které plní úkoly na rozhodujících směrech, a také na obranu přístupacích ploch pro vrtulníky.

Týlové jednotky jsou rozmístovány skrytě a rozptýleně v prostorech chráněných postaveními motostřeleckých a tankových jednotek. Jsou pečlivě maskovány a připraveny ke kruhové obraně (obdobně jako opěrné body motostřeleckých nebo tankových jednotek).

Letectvo, kromě plnění běžných úkolů, v součinnosti s prostředky PVO brání blokování obklíčených vojsk ze vzduchu, zásobuje je municí, materiálem, odsunuje raněné i nemocné a zabezpečuje spojení obklíčených vojsk s nadřazeným velitelem, který je mimo obklíčení.

Z průběhu 2. světové války je známo, že do obklíčení se spolu s organickými a posilovacími útvary (jednotkami) divize dostá-

valy i útvary (jednotky) sousedních svazků, případně i jednotky druhů vojsk, které podléhaly nadřazenému veliteli. Tato situace se může v různých podobách opakovat i v soudobém boji. Stane-li se to, je velitel divize (pluku) povinen **podříditi si je a sjednotit jejich úsilí k boji s nepřítelem**.

Boj divize (pluku) v obklíčení může být podporován i jadernými údery a palbami dělostřelectva vojsk, která jsou mimo obklíčení.

Obklíčené útvary a jednotky divize budou často nuceny vést boj s těmi **zásobami** munice, PHM a materiálu, které u nich zůstaly v době dokončení jejich obklíčení nepřítelem. To bude vyžadovat, aby velitel všech stupňů v co nejkratší době připravil přehled zásob, které jsou k dispozici v prostoru obklíčení a aby stanovil přísné normy spotřeby. Pokud nadřazený velitel organizuje doplňování munice, PHM a materiálu vzdušnou cestou, zajistí štáb divize vykládku letounů a vrtulníků, popř. zabezpečí sběr nákladů shazovaných padáků. Odlétající vrtulníky a letouny je možné využívat k odsunu raněných a nemocných.

Nejobtížnější situace nastává tehdy, kdy nepřítel současně s obklíčením divize (pluku) aktivně usiluje o její rozdělení na části. Proto je velmi důležité určení (zjištění) možného zámyslu nepřítele k ničení obklíčených vojsk a uskutečnění včasných a účinných protipatření, která směřují k udržení celistvosti bojové sestavy.

Boj v obklíčení je veden podle zásad platných pro vedení obranného boje. Zteče nepřítele jsou odráženy palbou všech prostředků, jednotky bránící se v prvním sledu houževnatě drží svá postavení (opěrné body). Při vklínění nepřítele do sestavy divize (pluku) přijímá příslušný velitel opatření k zastavení jeho postupu do hloubky a do stran, soustřeďuje na ně palbu všech druhů zbraní a je-li příznivá situace, protiztečí záloh dokončuje jeho zničení. Vklíní-li se nepřítel na dvou nebo více směrech současně, ničí v prvním pořadí jeho hlavní uskupení a síly na méně významných směrech ničí až v dalším pořadí. Je nutné počítat s tím, že po odražení nepřátelské zteče na jednom směru přenesou nepřítel své úsilí na jiný směr. Proto je žádoucí, aby velitel a štáb divize (pluku) nepřetržitě sledoval činnost nepřítele na frontě obklíčení a podle potřeby uskutečňoval skryté přeskupení sil a prostředků k zesílení obrany na ohroženém směru.

Boj v obklíčení je bojem velmi úporným, který všestranně prověřuje bojové a morální kvality obklíčených vojsk. Může být veden různě dlouhou dobu a obklíčená vojska tím, že na sebe poutají někdy i značné síly nepřítele, mohou významně přispívat (ulehčovat) k plnění bojových úkolů svazků a útvarů, které jsou mimo obklíčení. Úspěch boje v obklíčení závisí především na vysokém morálním a psychickém stavu, odolnosti a houževnatosti obklíčených vojsk, na překvapivé a aktivní činnosti, dovedném manévrování silami a prostředky a na vytrvalosti, iniciativě a rozhodnosti velitelů jednotek, útvarů a svazků. V některých případech může velitel armády (divize) vyžadovat, aby obklíčená divize (pluk) držela bráněný prostor za každou cenu. V závislosti na dalším vývoji situace na frontě je možné, aby velitel armády vykonal rozhodný úder k vyproštění divize z obklíčení a nebo s jeho souhlasem uskutečnila divize (pluk) vyjití z obklíčení.

V důsledku útoku početnějších sil nepřítele, jejich proniknutí do boků a týlu našich vojsk a ovládnutí všech odchodových cest se může divize (pluk) dostat do obklíčení.

(Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1, hlava 7)
